

Question:

- I. Answering to Kaddish or Kedusha After Reciting "Ado-nai Sefatai Tiftah"
- II. if one started the words and then wants to go to a different minyan, can he stop his Amida?
- III. If one forgot the words ה' שפתי תפתח before starting the Amida does he repeat the Amida?

ברכות דף ט:

ותקינו להו רבנן ה"ל כנאולה אריכתא

דתקינו לומר זה שבתוך כך יתפלל

מבירו גם הוא ולא ילך מבהכ"נ עד

שיגמור כל אחד תפלחו. וגם יש באותם

פסוקים י"ח אזכרות כנגד י"ח ברכות

דשמנה עשרה ואגב שתקנו לומר אותם

פסוקים מקנו לומר חתימה של יראו

עינינו. והלכה כר' יוחנן דברייתה

מסייע ליה וכן פסק ה"ג. ואם כן יש

לחהר שלח לספר בין גחולה דערבית

לשמנה עשרה. ומיהו בסדר רב עמרם

פי׳ מה שאנו אומרים קדיש בין גאולה

לחפלת ערבית לאשמעינן דלא בעינן

מסמר גאולה דערכית לחפלה משום

דתפלת ערבית רשות. ולא נהירא

[דאם כן] ר' יוחנן סבירא ליה תפלת

ערכית חובה דפלוגתא היא סדרב ור'

יוחנן והלכה כר' יוחנן. ונכון להחמיר

ולהזהר מלספר בינתים ואי תימא קשיא

הלכתה ההלכתה דקייתה לן תפלח

ערבית רשות והכא פסקינן כרבי יוחנן

לריך לומר דאפילו אי סובר רבי יוחנו

כרב דחמר רשות היא מכל מקום

מחייב לסמוך. אם כן גם לנו יש לסמוך:

ישויע אריה סימן רלה ספיף

סמג עפין יע טור פויי סימן רלו ספיף ג: "ג ג מיי פינ שם סלסה ו

סופרע פריח סימן רלע :5 920

תורה אור השלם

1. או + יציד החלתף תהלים נא יו נ. יהיו לרצון אקרי פי הגיון לכי לפניך יי צורי תהלים יט טו 4. תחלה לדוד ארומפוי הפלך ואברכה

תהלים קמה א אשרי תמיטי דורך

פותח את ידך ומשביע . לְבֶל תִּי רְצוֹן: תהלים קמה טו

תהלים קלו כה נפלה לא תוסיף קום

בתולת ישראל נטשה על אַרְמָהָה אִין מִקְימָה

תהלים קמה יד

10. ויצף אלי אחר סך השרטים וכודו רצפה במלקחים לקח מעל המובת ישניהו ו ו 11. ועוד אני מדבר בתפלה והאיש גבריאל אשר ראיתי בחוון בתחלה

קריאת שמע של לילה שאין לו לאכול סעודה עד שיקרא שוכבים ויש בכלל הזה כל הלילה: לימרו כר"ג עד עמוד השחר: מן העבירה. שמה יסמוך על שהות שיש לו כדתניה: קימעה. מעט: שאומרים יראו עינינו ופסוקים אחרים אחר השכיבנו. נראה הואיל משום אונה. החוקפחו לעבור על דברי חכמים החקקו להזהירו

ייתר: ממאן דאמר. לקתן כפ' תפלת השחר (דף מ:): אמר מר קורא ק"ש. של ערבית תחלה ואח"כ מתפלל: מסייע ליה לר' יותנו. דחמר ערבית נמי ק"ש ואחר כך תפלהם כדי שיסמוך גאולה לתפלה. ודלא כרי יהושע בן לוי דאמר תפלה ואחר כך ק"ש: זה הסומך. וכל שכן דשחרית דעיקר גחולת מלרים בשחרית הוה כדכתיב ממחרת הפסח יצאו בני ישראל (במדבר לג). וסמיכת גאולה לתפלה רמזה דוד בספר תהלים דכתיב ה' לורי וגואלי (מהלים יט) וסמיך ליה יענך ה' ביום לרה (שם כ). ואמרי בברכות ירושלתי ופים היים) תי שחינו סומך גאולה לחפלה למה הוא דומה לאוהבו של מלך שבא ודפק על פתחו של מלך יצא המלך ומצאו שהפליג אף הוא הפליג אלא יהיה אדם מקרב להקב"ה אליו ומרלהו בתשבחות וקלוסין של יניחת מלרים והוא מתקרב אליו ובעודו קרוב אליו יש לו לתבוע לרכיו: כחמלע מקנום. בין שני ק"ש תקנו כל תפלות של יום דקא סבר תפלת ערבית קודמת לק"ם: גחולה מאורסא לא הוי. הילכך גאולה דאורתא לא חשיבא לאהדורי עלה סמיכת מפלה: מה קימה ק"ש ואח"ל ספלה. דבשחרית כולהו מודו דבעי מסמך: שלש פעמים. כנגד שלש תפלות: דחים בים סרסי. דאתי באל"ף בי"ת ויש בו שבח הכנת מזון לכל חי: אפילו הכי. אף על פי שהפסיק נו"ן מפני נפילה שבה ולא אבה לרמוה חור ורמו סמיכת הנפילה תכף לה: ויעף אלי. שאין מעניין כמרון שנחשים בפריחה חחת ולח הרגיע בינתים: מועף כיעף. שתי פריחות: כחחת. בפריחה חחת: חמרו כלכככם. אמרו מה שכתוב על לבכך (דכרים ח: על משכככם. שנחמר בשכבך

(שם): ודומו. בשינה אחרי כן:

לה: כיוב ח: ע. עים לר מנסרריו ל שנועות כנ: פיש שבו מולק קיתו תמורה לום כו לחתו ים וו לחתו עוב יעי רשים שם דים כיון, ו) נכצי וברב חלפם חר בר חבינה וכום נכון מחמר הפתוך וליל שם חדיר חלשורן, ח) כיה חלפרן, מ) פסחים קית, י) נכיל רב חמי חי כב ייסף), כו ערסיי

הגהות הב"ח (מ) נמ' מור דוד וסמבה ברום הקדק:

די ל דים ולשביד. לו ולחתו

סגליון ועים מוס' שם דיק

ם כ כפי שמיסם שם

קף עיב ד) ניבמות לה: קרושין

גליון הש"ם

בנכו' וכל חעובר על ר"ח, שירוכין כים עיכ דיה נשקר ומחום שם: שם מארתא נמי חוי. עיל ע עיל: שם כיון רתקינו רבנו השכיכנו מפוכם סרפכים פיתן כיה: שם בכל יום נים בהכחדים ליתה גיים וכן בעור וכרוקה סימן פייך ליתל יים מוכנית לו: שם מפני שיש בח מפלחנ. פר בהנחת מהר"כ הפ"ד החלפתא. ועים מגילה כינ עיל מיםי דיה כיוו:

מוסף רש"י

סייב. נכל ומוחדרו לו. מ דת ב- שבנים מים מייבע. תמלת ערבית רשות. מפני פסיל כעוד הפעור חלבים וחתורים

----רבינו חננאל

אמר ר' יהושע בן לוי אעפ"י וכו'. הא דאמר ר יהושע כן לוי אעפיי שקרא ארם קריאת שמע בכית ק"ש ויתפלל ערכית: דאכור רבי יוחנן איזהו בן העוה"ב ובו'. וחנו

ואי כרבן גמליאל סבירא להן לימרו כרבן גמליאל לעולם כרבן גמליאל סבירא להו והא דקא אמרי עד חצות כדי להרחיק את האדם מו העבירה כדתניא חכמים עשו סייג לדבריהם "כדי שלא יהא אדם בא מן השדה בערב ואומר אלך לביתי ואוכל קימעא ואשתה קימעא ואישן קימעא ואח"כ אקרא ק"ש ואתפלל וחומפתו שינה ונמצא ישן כל הלילה אבל אדם כא מן השדה בערב נכנם לבית הכנסת אם רגיל לקרות קורא ואם רגיל לשנות שונה וקורא ק"ש ומתפלל ואוכל פתו ומברך שיוכל העובר על דברי חכמים חייב מיתה מאי שנא בכל דוכתא דלא קתני חייב מיתה ומאי שנא הכא דקתני חייב מיתה איבעית אימא משום דאיכא אונם שינה ואיבע"א לאפוקי ממאן דאמר ייתפלת ערבית רשות קמ"ל דחובה: אמר מר קורא ק"ש ומתפלל מסייע ליה לר' יוחנן ידאמר ר' יוחנן יאיזהו בן העולם הבא זה הסומך גאולה לתפלה של ערבית רבי יהושע בן לוי אומר

תפלות באמצע תקנום במאי קא מפלגי ייאי בעית אימא קרא איבע"א סברא איבע"א סברא דר' יוחנן סבר גאולה "מאורתא נמי הוי אלא גאולה מעלייתא לא הויא אלא עד צפרא ור' יהושע בן לוי סבר כיון דלא הויא אלא מצפרא לא הויא גאולה מעלייתא ואב"א קרא ושניהם מקרא אחד דרשו דכתיב יבשכבך ובקומך ר' יוחגן סבר מקיש שכיבה לקימה מה קימה ק"ש ואח"כ תפלה אף שכיבה נמי ק"ש ואח"כ תפלה ר' יהושע בן לוי סבר מקיש שכיבה לקימה מה קימה ק"ש סמוך למטתו אף שכיבה נמי ק"ש סמוך למטתו מתיב מר בריה דרבינא יבערב מברך שתים לפניה ושתים לאחריה ואי אמרת בעי לסמוך הא לא קא סמך גאולה לתפלה דהא בעי למימר השכיבנו אמריי כיון דתקינו רבנן השכיבנו כגאולה אריכתא דמיא דאי לא תימא הכי שחרית היכי מצי סמיך והא יאמר רבי יוחנן יבתחלה אומר יה' שפתי תפתח ולבסוף יהוא אומר ייהיו לרצון אמרי פי אלא התם כיון דתקינו רבנן למימר ה' שפתי תפתח כתפלה אריכתא דמיא הכא נמי כיון דתקינו רבגן למימר השכיבנו כגאולה אריכתא דמיא: אמר רבי אלעזר "א"ר אבינא יכל האומר ותהלה לדוד

מרי פיו פס סנסה יה סימן חלה וטועים חוים

וסמג ססן מיר וסיים gp (100t) מיפיע לריח סימן קכב :3 qup

מו ה מייי פין שם פלפה יכ

פריח סימן כל סעיף ז (ורב מנפם כי און שמדין דף כי :15.2 3 0000 DE 1990 1 TE

ו. ושנותם לבניד ודברת כם כשבתר בכיתר וכלכתר כדרך וכשכבר 2. אורני שפתי תפתח ופי

טמור לעולם רעה

ההלכים בתורת יה מהלים קיט x

ה נתן לחם לכל בשר כי

9. סומך יי לכל הנפלים

The Gemara quotes from the Baraisa cited above:

אַמר מר — The master said in the Baraisa: קורא קריאַת שְמע ומּתְפָּלל — HE RECITES THE evening SHEMA AND then HE PRAYS the Shemoneh Esrei Prayer.

This Baraisa implies that the evening *Shema* is recited *before* the evening Prayer. The Gemara records a dispute between Amoraim regarding this point:

דְּאָמֵר רֶבִּי יוֹחָנָן — [The Baraisa] supports the view of R' Yochanan. דְּאָמֵר רֶבִּי יוֹחָנָן — For R' Yochanan said: אַיָּהוּ בֶּן הָעוֹלֶם הַבָּא — Who is worthy of the World to Come? זָה — Who is worthy of the World to Come? הַסוֹמֵך נְאוֹלֶה לְתִפְלָה שֶׁל עֵרְבִית — One who joins the blessing of redemption (which is recited after the Shema) to the evening Prayer. □ R' Yochanan evidently holds that one recites the evening Shema before the Prayer, as indicated by our Baraisa.

A dissenting opinion:

קבי יהושע בן לוי אומר — R' Yehoshua ben Levi, however, says: תְּבֶּלוֹת בָּאָמְצֵע תִקְנוּם — [The Sages] established that all the Prayers of the day be recited in between the morning Shema and the evening Shema. According to this view, one says the evening Shema after the evening Prayer. [10]

The Gemara analyzes the dispute between R' Yochanan and R' Yehoshua ben Levi: בְּמֵאי קָא מְפְּלְגֵי — In what do they disagree, i.e. what is the basis of their dispute? אִי בְּעִית — If you prefer, say that they disagree over the interpretation of a verse; אִי בְעִית — or, if you prefer, say that their disagreement is based on a rational argument.

The Gemara explains:

אינְא אָנָא סְבָרָא — If you prefer, say that their disagreement is based on a rational argument, as follows: דְרֵבִּי יוֹחָנֵן סְבֵּר גָּאוֹלָה מאֹרְתָא נַמִּי הָוִי — For R' Yochanan holds that some degree of the redemption from Egypt also occurred in the evening, אָלָא נָדוֹלָה הַנְיָא אֶלָא עַר צַפְּרָא — but the real (i.e. complete) redemption did not occur until the morning; ווֹבִי יְהושׁע בָּן לִוִי טְבֵּר whereas R' Yehoshua ben Levi holds that דבי יְהושׁע בָּן לִוִי טְבֵּר – בּיוָן דְלֹא הָנְיָא אָלָא מִצְבְּרָא — since the complete redemption did not occur until the morning, לא הַנְיָא גָּאוֹלָה מְעַלְייִתָא that which transpired in the evening is not considered a real redemption that would warrant joining to the evening Prayer.

The Gemara now explains how their dispute may center on the interpretation of a verse: אַקָּבְּאָרָ אַמָּא קְרָא — Or, if you prefer, say that they disagree over the interpretation of a verse; אַקּרָא אָחָר דְרָשוּ — and both of them expounded the same verse as the source for their respective opinions, "דְּבָּתִיב "בְּשְׁבְבְּךְ וּבְּקוֹמְך — as it is written: "" when you lie down and when you arise. דְבִּי יוֹחָנָן סְבֵּר מְקִישׁ שְׁבִיבָה לְקִימָה — R' Yochanan maintains that [the verse] compares "lying down" (i.e. the evening Shema) to "arising" (i.e. the morning Shema), as follows: מְבִּילְּה בְּרִיאָת שְׁמֵע וְאַחֵר בַּךְ תְּפַלְּה בָּר תְפַלָּה (i.e. in the morning) the order is recitation of the Shema and then Prayer, ווֹשֵּע בְּן לִוּי סְבֵּר מִקִּישׁ בְּן לִוּי סְבֵּר מִקִּישׁ בְּן לִוּי סְבֵּר מִקִּישׁ בְּן לִוּי סְבָּר מִקִּישׁ בְּן לִוּי סְבָּר מִקִּישׁ בְּן לִוּי סְבָּר מִקִּישׁ — so too in the case of "lying down" (i.e. in the evening) the order is recitation of the Shema and then Prayer. שְּבִיבָּה לְּקִימָה — R' Yehoshua ben Levi, however, maintains that [the verse] compares "lying down" to "arising" as follows: אַמְיִבְּה שַׁמֵע סְמוּך לְמִשְׁתוֹ לְמִשְׁתוֹ לְמִשְׁתוֹ לְמִשְׁתוֹ לְמִשְׁתוֹ לִמְבָּר נְמִי קְריאָת שְׁמֵע סְמוּך לְמִשְׁתוֹ לְמִיחוֹ לְבִיּה שָׁמִע סְמוּך לְמִשְׁתוֹ לִמְשִׁתוֹ לְמִשְׁתוֹ לְמִשְׁתוֹ לְמִשְׁתוֹ לִמְשִׁתוֹ לְמִשְׁתוֹ לְמִשְׁתוֹ לְמִשְׁתוֹ לְמִשְׁתוֹ לִמְשִׁתוֹ לְמִשְׁתוֹ לְמִשְׁתוֹ לְמִשְׁתוֹ לִמְשִׁתוֹ לְמִשְׁתוֹ לְמִשְׁתוֹ לְמִשְׁתוֹ לִמְשִׁתוֹ לְמִשְׁתוֹ בֹּיִם בּיִי בְּיִי בְּי בְּיִי בְּיִי בְּיִי בְּי בְּיִי בְּיִי בְּיִי בְּיִי בְּיִי בְּיִי בְּיִי בְיִי בְּיִי ב

The Gemara attempts to refute R' Yochanan's position:

אתיב מֵר בְּרִיהּ דְּרְבִינָּא — Mar the son of Ravina challenged it from the following Mishnah: הופן בְּרִיהּ בְּרִיהּ שְׁתִּים לְּבָּיָהָ וְשְׁתִּים לְבָּיָהָ וְשְׁתִּים לְבָּיָהָ וִשְׁתִּים לְבָּיָהָ וִשְׁתִּים לְבָּיָהָ וִשְׁתִּים לְבָּיָהָ וִשְׁתִים לְבָּיָהְ וִשְׁתִּים לְבָּיָהְ וִשְׁתִּים לְבָּיָהְ וִשְׁתִּים לְבָּיִהְ בְּעִי לִּמְיִרְ בְּעִי לְּמָוּךְ אַתִּים לְבָּיִהְ בְּעִי לְּמִירְ בְּעִי לְמָמוּךְ — Now, if you say, as does R' Yochanan, that one is required to join the blessing of redemption to the evening Prayer, this Mishnah poses a difficulty: הָא לָא קא סְמִךְ נְאוּלָה לֹתְפַלָּה Dut one does not join the blessing of redemption to the evening Prayer in any event, דְּהָא בְּעִי לְמִימֵר הַשְּבִיבנוּ — because he needs to recite the blessing of "Lay us down" between them!

The Gemara answers:

אָמְרֵי — They said: בּיוָן דְתַקִּינוּ רַבְּנָן הַשְׁכִּיבנו — Since the Rabbis instituted that the blessing of "Lay us down" be recited after the blessing of redemption, בְּגִאוֹלָה אָרִיכְתָא דָמְנָיִא (וּצּוֹ blike one long blessing of redemption.

The Gemara supports this answer:

קאי לא תִּימָא הָּכִי — For if you do not say so (i.e. that words added by the Rabbis before or after a blessing can be considered part of that blessing), דְאִי לְּא תִּימָא הַכִּי — then, even in the morning, how can one join the blessing of redemption to the Prayer? וְהָא אָמֵר רְבִי יוֹחָנֵן — Why, R' Yochanan has said that "הַּשְּׁתֵי תִּפְתָח" — in the beginning, i.e. before one begins the Prayer, he should say the verse: My Lord, open my lips, that my

mouth may declare Your praise. ייִהְיִי לְרְצוֹן אִמְרִיפִּיי — And at the end of the Prayer he should say the verse: May the expressions of my mouth and the thoughts of my heart find favor before You. Since the verse, My Lord, open my lips etc., is recited before the start of the Prayer, the blessing of redemption is not joined to the Prayer, even in the morning! הַּמְשִׁתִּי הְמָּתְּי רְבָּנֵן לְמִימֵר הָדְּעָבְּי הְבָּנֵן לְמִימֵר הָשְׁתַּי הִשְּׁתְּחִי הַשְּׁתְּחִי בִּין לְמִימֵר הָשְׁתַּחְ בּיִן דְתָקִינוּ רְבָנֵן לְמִימֵר הָשְׁתַּחְ – Rather, in order to resolve this difficulty, we must say there that since the Rabbis instituted that one is required to say My Lord, open my lips etc. before the Prayer, דְּתָּמְי הְבָּיְרָ הַּאָרִיכְהָא דְּמָיִא דְּמָיְא דְמָיִא דְמָיִא דְמָיִא דְמָיִא בְּעָן לְמִימֵר הַשְּׁכִּינוּ רְבָּנֵן לְמִימֵר הַשְּׁכִיכְּוּ – Therefore, here too, with regard to the evening Prayer, בְּיִן לְמִימֵר הָשְׁכִּינִוּ – בֹנִאוֹ לְמִימֵר הָשְׁכִּינוּ רַבְּנָן לְמִימֵר הָשְּכִיכְנוּ – it is like one long blessing of redemption, and hence there is no interruption between the blessing of redemption and the Prayer. בּנִאוֹלָה אֲרִיכְהָא דְּמָיִא דְמָיִא הַנְמִיא דְמָיִא בּמִי בְּמִר בּנִוּ וּ בּנִבּוּן בּמִימִי בּנִינִי בְּנִיִּי בְּמִי בְּנִי בְּנִי בְּמִי בְּנִי בְּמִר בְּנִי בְּמִי בְּמִי בְּמִר בְּמָי בְּמִי בְּמִי בְּנִי בְּמִי בְּנִי בְּמִי בְּתִי בְּמִי בְּמִי בְּנִי בְּמִי בְּתִי בְּנִי בְּמִי בְּתָּי בְּתִי בְּנִי בְּתִי בְּתָּי בְּתִי בְּתִי בְּנִי בְּנִי בְּתִי בְּתָּי בְּתָּי בְּתָּי בְּתָּי בְּתָּי בְּתָּי בְּתָּי בְּתָּבְי בְּתִי בְּתָּ בְּתָּ בְּתָּבְי בְּתִי בְּתָּבְי בְּתְּבְּתְ בְּתִּי בְּתָּבְי בְּתְּבְּתָּ בְּתְּבְּתָּ בְּתְּבְּתָּ בְּתְּבְּתְ בְּתָּבְי בְּתְי בְּתְּבְיִי בְּתְיִי בְּתְי בְּתְי בְּתְּבְּתְ בְּתְי בְּתְי בְּתְי בְּתְי בְּתְּבְי בְּתְי בְּתְי בְּתְי בְּתְי בְּתְּבְי בְּתְי בְּתְי בְּתְי בְּתְּבְי בְּתְּבְיִי בְּתְי בְּתְּבְּי בְּתְי בְּתְי בְּתְּבְיִי בְּתְי בְּתְי בְּתְּבְיִי בְּתְיִי בְּתְי בְּתְּבְּתָּי בְּתְּבְּתָּי בְּתְי בְּתְּבְּתָּתְ בְּתְּבְּתְי בְּתְי

21. I.e. the verse is regarded as part of the Prayer.

Beur Halachah (to 111:2 ר"ה חוור) concludes that if one forgot to say וגיי הְּפְתָּח וּגוי , Hashem, open my lips, etc., he has not omitted an essential part of the Shemoneh Esrei. The Gemara calls it part of the Shemoneh Esrei only in the sense that it does not constitute an interruption between the Shemoneh Esrei and the redemption blessing.

22. Regarding the dispute between R' Yochanan and R' Yehoshua ben Levi, the halachah is in accordance with R' Yochanan that at Maariv the redemption blessing must be followed by the Shemoneh Esrei. However, this requirement does not supersede the necessity to pray with a minyan. Thus if one was delayed and found the minyan up to the Shemoneh Esrei of Maariv, he should join them and recite the Shema with its blessings afterwards (Orach Chaim 236:3). Furthermore, the requirement of not interrupting between the redemption blessing and the Shemoneh Esrei at Maariv is dispensed with when the need arises to make announcements regarding the recitation and order of the services [e.g. to announce the inclusion of אָיֵלֶה וְיֵבֶל, Yaaleh VeYavo, in the Shemoneh Esrei] (ibid. §2).

והלכה כר' יוחנן, דברייתא מסייע ליה, וכן פסק ה"ג.

Halachah: The Halachah is like Rebbi Yochanan, since he has the support of a Beraita, and that is how the B'hag holds.

ואם כן, יש ליזהר שלא לספר בין גאולה דערבית לשמנה עשרה.

Inference: In that case, one should take care not to talk between the Ge'ulah at Arbit and the Amidah.

ומיהו בסדר רב עמרם פי' - מה שאנו אומרים קדיש בין גאולה לתפלת ערבית לאשמעינן דלא בעינן מסמך גאולה דערבית לתפלה ...

Explanation #2: However, in the Seider of Rav Amram he explains that the fact that we say Kadish between Ge'ulah and Amidah of Arbit indicates that at Arbit, it is not necessary to juxtapose the Ge'ulah of Arbit and the Amidah ...

משום דתפלת ערבית רשות.

Reason: Because Tefilat Arbit is voluntary.

ולא נהירא, [דאם כן] ר' יוחנן סבירא ליה תפלת ערבית חובה ...

Refutation: But this does not seem right, because it would mean that Rebbi Yochanan considers Tefilat Arbit a Chovah ...

דפלוגתא היא דרב ור' יוחנן, והלכה כר' יוחנן.

Refutation (cont.): And that is a Machloket between Rav and Rebbi Yochanan, in which case the Halachah is (generally) like Rebbi Yochanan (See Maharsha).

ונכון להחמיר ולהזהר מלספר בינתים.

Conclusion: The right thing to do is to be strict and to take care not to talk in between them.

ואי תימא, קשיא הלכתא א'הלכתא, דקיימא לן תפלת ערבית רשות, והכא פסקינן כרבי יוחנן?

Question: However, this creates a contradiction between the two Halachot, since, on the one hand, we hold that Tefilat Arbit is voluntary, whilst here we hold like Rebbi Yochanan?

צריך לומר דאפילו אי סובר רבי יוחנן כרב, דאמר רשות היא, מכל מקום מחייב לסמוך. אם כן גם לנו יש לסמוך.

Answer: We must therefore say that even if Rebbi Yochanan were to hold like Rav, who rules that Arbit is voluntary, he would nevertheless obligate the juxtaposition of Ge'ulah and Tefilah at Arbit, and that is what we should therefore do.

ו. One should go straight from עמידה to עמידה to עמידה

שולחן ערוך אורח חיים הלכות תפלה סימן קיא

צריך לסמוך גאולה לתפלה ולא יפסיק ביניהם, אפי' באמן אחר גאל ישראל ולא בשום פסוק, חוץ מה' שפתי תפתח (תהילים נא, יז)

וו. וshould repeat the words חזן

סעיף ב

'. החזן, כשמתחיל י"ח בקול רם, חוזר ואומר: ה' שפתי תפתח ופי יגיד וכו

סעיף ג

אם עד שלא קרא ק"ש מצא ציבור מתפללין, לא יתפלל עמהם, אלא קורא ק"ש ואח"כ יתפלל, דמסמך גאולה לתפלה עדיף.

III. If one forgot the words ה' שפתי תפתח before starting the Amida ,does he repeat the Amida?

ביאור הלכה סימן קיא סעיף ב ד"ה חוזר ואומר

עיין במ"ב ויש לעיין אם האדם שכח לומר ד' שפתי תפתח אם זה מיקרי חסרון בעצם התפלה כיון דקבעוהו רבנן בתפלה או לא ואין להביא ראיה מכאן דכתבו האחרונים שיאמר החזן בלחש א"כ השומעים חסר להם זה הפסוק ואפ"ה יוצאין ידי התפלה שאני הכא דלא שייך גבייהו כלל זה הפסוק דאדני שפתי תפתח וגו' כיון שאינם מתפללים בעצמן משא"כ בעלמא ויותר מסתברא דלא אמרו כתפלה אריכתא דמיא רק לענין שלא יהא הפסק בין גאולה לתפלה אבל לא כתפלה ממש עד שיצטרך לחזור בשביל זה תדע דהא אמרי' נמי לענין השכיבנו כגאולה אריכתא דמיא ואפ"ה קי"ל דברכות אין מעכבות זו את זו ואם החסיר השכיבנו יוצא בברכת אמת ואמונה [כברכות ט' ע"א] וא"כ ע"כ דלא נאמר רק לענין דלא הוי הפסק בין גאולה לתפלה וה"נ לענינו:

IV. if one started the words ה' שפתי and then wants to go to a different minyan, can he stop his Amida?

אמר 'ה' שפתי תפתח' האם רשאי להפסיק

שאלה מעשה באחד שבא לביהכנ״ס לתפילת ערבית, ומצא את הציבור עומד להתחיל שמונה עשרה, התחיל גם הוא עמהם, כמבואר בשו״ע (סימן רלו ס״ג), ואמר ה׳ שפתי תפתח, לפתע שמע שבחדר אחר מתחילים להתפלל תפילת ערבית מברכות ק״ש, האם רשאי להפסיק אחר פסוק זה, ולהתפלל עם הציבור כסדר את ברכות ק״ש ואח״כ שמו״ע?

תשובה הספק שלפנינו הוא מה כוונת חז"ל באומרם בברכות ט ע"ב "כיון
דקבעיה רבנן בתפילה כתפילה אריכתא דמיא", האם פסוק זה
נעשה חלק מעצם תפילת שמו"ע, ואזי אינו רשאי להפסיק, או דילמא הוא רק
כתפילה לענין שלא הוי הפסק בין גאולה לתפילה, וא"כ יהא רשאי להפסיק.
ונראה דאי אפשר להפסיק, וכמבואר בביאור הלכה (סימן קיא ס"ב ד"ה חוזר) שדן
אם שכח לומר א' שפתי תפתח אם זה נחשב שהחסיר בעצם השמו"ע,
יעו"ש.

Answer: do not interrupt.

V. Answering to Kaddish or Kedusha After Reciting "Ado-nai Sefatai Tiftah"

If a person hears Kaddish or Kedusha immediately after he recited the introductory verse to the Amida – "Ado-nai Sefatai Tiftah U'fi Yagid Tehilatecha" – but before he began reciting the Amida, should he answer to the Kaddish or Kedusha?

[During the Amida prayer, of course, it is forbidden to interrupt for any purpose, even to answer to Kaddish or Kedusha.]

The question arises as to whether this applies already once a person began reciting the introductory verse of "Ado-nai Sefatai Tiftah." Since this verse is not, technically, part of the Amida, and merely introduces the Amida, perhaps it is permissible to interrupt for Kaddish or Kedusha, provided that one has not yet begun reciting the actual Amida prayer ("Baruch Ata Hashem Elokenu...").

בן איש חי שנה ראשונה פרשת ויקהל סעיף י

י. בתפלת המנחה אם התחיל פסוק אדני שפתי תפתח ועדיין לא התחיל בברכה, ושמע קדיש או קדושה או ברכו, העלתי בסה"ק מקבציאל יענה קדיש וקדושה ויחזור לומר פסוק אדני שפתי תפתח ויתפלל, ואף על גב דבאמת פסוק זה הוא בכלל תפלת העמידה, לא דמי לדין יהיו לרצון אמרי פי וכו' הראשון דכתבנו לעיל שהוא מכלל התפלה, דאע"פ ששמע קדיש וקדושה אחר חתימת הברכה לא יענה קודם פסוק יהיו לרצון, התם שאני משום דאם יענה הו"ל מפסיק באמצע התפלה ואין תקנה לדבר זה, משא"כ הכא כיון דליכא ברכה בשם ומלכות בפסוק זה אין כאן הפסק, כי יכול לחזור ולאומרו פעם שנית. מיהו שם נסתפקתי בהיכא דהתחיל ברוך אתה ה', אם יסיים למדני חוקיך ויענה קדיש וקדושה ואח"כ יחזור ויתחיל מן אדני שפתי תפתח ויתפלל, או"ד כיון דהזכיר ברוך אתה ה' לשם ברכה אינו רשאי לעשות הזכרה לשם פסוק דלא אמרו לעשות כן אלא במקום הכרח כדי שלא תהיה ברכתו לבטלה דנמצא מזכיר ש"ש לבטלה, ועדיין לא נפשט אצלנו ספק זה:

The Halacha in this case depends on the prayer which one is reciting. If this occurs during Shaharit or Arbit, then one may not interrupt to respond to Kaddish or Kedusha. Halacha requires beginning the Amida prayer at Shaharit immediately after the Beracha of "Ga'al Yisrael," and beginning the Amida prayer at Arbit immediately after the Beracha of "Shomer Amo Yisrael La'ad." Therefore, even though "Ado-nai Sefatai" is not technically part of the Amida, one may not interrupt to respond to Kaddish or Kedusha. However, if this occurs during Minha, then, according to the Ben Ish Hai (Rav Yosef Haim of Baghdad, 1833-1909), in Parashat Vayakhel (10), one may respond to Kaddish or Kedusha after reciting "Ado-nai Sefatai Tiftah," since he has not yet begun the actual Amida. The Ben Ish Hai adds that after one finishes answering to Kaddish or Kedusha, he should then repeat the verse of "Ado-nai Sefatai Tiftah" before beginning the Amida, as this verse must be recited immediately before the recitation of the Amida.

In this context the Ben Ish Hai addresses the case of a person who heard Kaddish or Kedusha immediately after reciting the first three words of the Amida – "Baruch Ata Hashem." In such a case, it is questionable whether the person should recite the words "Lamedeni Hukecha," so that he will have recited the complete verse of "Baruch Ata Hashem Lamedeni Hukecha" (Tehillim 119:12). Perhaps, he can then be considered as not having begun the Amida, so he can respond to Kaddish or Kedusha. The Ben Ish Hai writes that he is uncertain whether one

should recite "Lamedeni Hukacha" and then answer to Kaddish or Kedusha in such a case, and he leaves this question unresolved.

Summary: If a person recites the verse of "Ado-nai Sefatai Tiftah U'fi Yagid Tehilatecha" to begin the Amida prayer at Minha, and before he recites "Baruch Ata" he hears Kaddish or Kedusha, he should respond to Kaddish or Kedusha, and then begin again ""Ado-nai Sefatai Tiftah..." If this occurs at Shaharit or Arbit, he should not respond to Kaddish or Kedusha.

[if a person hears Kaddish or Kedusha as he recites the Beracha of "Tishkon Be'toch Yerushalayim," he may not respond; at most, he remains silent. In fact, even after one concludes the final Beracha of the Amida – "Ha'mevarech Et Amo Yisrael Ba'shalom" – he may not respond to Kaddish or Kedusha, unless he has recited the verse, "Yiheyu Le'rason Imreh Fi." After one has recited "Yiheyu Le'rason," various rules apply regarding permissible interruptions. But it is clear that during the Amida prayer itself, one may not interrupt for any purpose, even to respond to Kaddish or Kedusha.]